

Don't Be Prepared!

The Shabbos Boy Scout Motto?

שבת

פרק ששה עשר

כל כתבי

יח ע"א

1

מא פרנסת לינה — הא קנל ליה סעודת הלילה. בי סדיא = לנדין, פולטרא"א, להניח תחת מראשותיו. שוב אינו מדיחן — דלין הדקה זו אלל לחול. חבלו של משיח — כדלדורין נכתובות (ק"ב, ג): דור שכן דור נל נו קטיגוריא נתלמידי תכמים, שנאמר "ועוד נה עשיריה וגו'".

חנלי לשון "חנלי יולדה" (הושע יג). בלי מצרים — כלומר: אין לה קץ. או תתענג — נתר "וקראת לשנת עונג" כתיב.

א תגו רבנן: יקצרות שאכל בהן ערבית מדיחן לאכול בהן שחרית, שחרית — מדיחן לאכול בהן בצוקרים, בצוקרים — מדיחן לאכול בהן במנחה. מן המנחה ואילך שוב אינו מדיחן, אבל כוסות וקיתונות וצלוחיות — מדיחן והולך כל היום כולו, לפי שאין קבע לשתייה.

הלכות שבת סימן רצ

רצ בשבת ישלים מאה ברכות בפרות, ובו ב' סעיפים:

2

א [*] (א) איךבה בפרות ומגדים ומיני ריח, כדי להשלים (ב) מנין מאה ברכות: הגה ואם רגיל בשנת (א) [א] צוקרים (ג) אל [ב]טלנו, (ד) כי ענג הוא לו (טו):

משנה ברורה

א (א) ירבה בפרות וכו'. וגם בליל שבת קדש טוב שישלים גם המאה ברכות: (ב) מנין מאה ברכות. כי בכל יום מברך אדם מאה ברכות, וכדאימא לעיל בסימן מו סעיף ג, עין שם במשנה ברורה, ועתה שנחסר לו כמה ברכות, שבהפלת שבת יש רק שבע ברכות, ועל-כן ישמיר להשלים: (ג) אל [ב]טלנו. ומכל מקום (ב) לא ירבה בו יותר מדי, שלא יביאנו לידי בטול תורה, שאפילו וישן בשביל גמות החל:

הלכות שבת סימן שבג

ו (י) (כו) 'מדיחים פלים (כו) לצרך היום, (כח) כגון (י) שנשאר לו עדין סעודה לאכל; אבל לאחר סעודה שלישית אין מדיחין. ובלי שתיה מדיחין (כט) כל היום, שכל היום ראוי לשתייה:

3

משנה ברורה

ו (כו) מדיחים. אפלו (כז) עשר כוסות ואין צריך אלא לאחת, רשאי להדיח בלן, והואיל וראוי לו כל אחד התרו בלן, והוא הדין שמציעין עשר מטות: (כו) לצרך היום. הינו, (כג) אפלו בליל-שבת מטר להדיח לצרך מטר או לצרך סעודה שלישית: (כח) כגון שנשאר. ואם (כד) יודע שלא יצטרך עוד לאלו הפלים, אסור להדיחן משום טרח, (כט) ולהפך אם יודע שיצטרך להן, כגון שרוצה לאכל עוד פעם אחת, אפלו לאחר סעודה שלישית גם-כן מטר, (כו) רק הכא אירינן בסתמא: (כט) כל היום. ואם ברור לו שלא ישתה עוד שוב, (כז) אסור להדיח הכוס:

הכנה משבת לחברתה או ליו"ט ולהיפך
הכנה משבת ויו"ט לחול

פ.א. אסור להכין כל דבר משבת או מיו"ט לחול (קנא). מיו"ט לחול של מועד, משבת ליו"ט או מיו"ט לשבת (קנב) (ועיין להלן סעיף פה) ומיום ראשון של יו"ט ליו"ט השני, בין ליום שני של ראש-השנה ובין ליו"ט שני של גלויות (קנז). וכן אסור להכין משבת אחת לחברתה (קנד). ואיסור הכנה זה תקף, אפילו כשההכנה נחוצה לצורך מצות שחלה מיד עם כניסת היום שבשבילו מכין (קנה).

ע. הכנה פירושה — כל דבר שאדם עושה, והוא אינו לצורך אותו היום. אפילו אין בו אלא טורח מועט (קנו), ואפילו אם הוא נגמר רק באמירה גרידא (קנז). אולם כל שעושה בפעולה אחת לשבת ולמוצאי-שבת גם יחד, בלי כל טורח יתר, לית לן בה (קנח).

עא. ולכן, אסור להכין בשבת אוכל כדי שיאכלנו במוצאי-שבת (קנט); אסור להדית כלים, אם לא ישתמש בהם עוד בו ביום (עיין לעיל פרק יב סעיף א) (קס); אסור לקפל את הבגד, אפילו כשהוא מיוחד לשבת ומקפלו לצורך השבת הבאה (עיין לעיל פרק טו סעיפים מד-מו) (קסא); אסור לגלול ספר-תורה בשבת כדי להעמידו במקום הקריאה הקבועה ליום המחרת (קסב) (גם אם הוא יו"ט) (קסג); אסור להתייר נדר כשההתרה אינה לצורך היום (עיין להלן פרק כט סעיף נח) (קסד); ערב פסח שחל בשבת לא יטוף את כלי החמץ אחרי הסעודה, אלא יקנחם באצבעו וכדו' כדי שלא ישאר עליהם חמץ (קסה). ואם אי-אפשר יתשלל למצוא נכרי שישטפם בשבילו (קסו), ואם אין נכרי — ידחם היהודי קצת כדי להסיר חמץ ממש שעל הכלים (קסז). וכדו'.

עב. לא יאמר אדם בשבת שהוא הולך לישון, כדי שלא יהיה עיף במוצאי-היום, ויוכל לעשות או את מלאכתו (קסח). אבל מותר לישון בשבת, גם אם כל כוונתו להיות ער במוצאי-היום (קסח).

עג. אסור להכין בעוד יום יין להבדלה (קט). ואם מביא יין לבית-המדרש כדי לשחות ממנו גם בסעודה שלישית וגם כדי להבדיל עליו — לית לן בה (קטא). אך אם יקשה להשיג יין להבדלה במוצאי-שבת, מותר להביאו, והוא שיביאנו בשעה שעוד אפשר לשתות ממנו בשבת (קטב) (וכמוכן רק במקום שיש בו עירוב ומותר לטלטל בו).

עד. לא יקח בשבת סידור תפילה לבית-הכנסת כדי להתפלל בו במוצאי-שבת (גם במקום שיש עירוב), אלא אם כן יתפלל בו קצת עוד בו ביום (קטג).

עה. פורים שחל ביום ראשון, לא יביא את המגילה בשבת לבית-הכנסת, גם אם יש עירוב במקום (קטד). אלא אם כן יעיין בה מעט עוד בו ביום (קטו).

עו. רבים נוהגים להכין בגדים מוכנים לפני תשעת הימים, הימים שבין ראש-חודש מנחם-אב ובין ט' באב, דהיינו שלוששים אותם שעת אחת לפני ראש-חודש (קטז). שכה להכין, לא ילבשם בשבת ושוב יפשוט אותם אחרי שעה, כי נמצא הוא מכין משבת לחול, אלא יפשוט בשבת את הבגדים שלבש בערב-שבת, יחליפם בבגדים נקיים אחרים, שאותם לא יפשוט עד אחרי מוצאי-שבת (קטז).

עז. ט' באב שחל ביום ראשון, מותר לאכול ולשתות יותר מהרגיל בסעודה שלישית בשבת, גם אם כוונתו כדי להקל על הצום, אבל לא יאמר שעל-מנת פן אוכל, וכן לא יביא לבית-הכנסת בשבת לא את נעלי-ט' באב, ולא את ספר קינות (אלא אם כן יעיין בו מעט בו ביום), לא יפשוט את מלבושי השבת לפני הלילה (קטח). לא יחלוץ את הנעליים עד אחרי "ברכר" (קטט) (ולכשיחלוץ, יזהר וממילא יהיה לו להחליף בימות החול).

עח. לא יגע בקו כדי שלא יצטרך ליטול ידים (קפ). ואם אפשר — ימתין בביתו עד זמן צאת-הכוכבים, ואז יפשוט את בגדי השבת ויחלוץ את נעליו, וילך לבית-הכנסת (קפא).

עט. מותר לסדר את המיטה בשבת כדי שהבית יראה מסודר (קפב). אך להציעה כדי לשכב או לנער את הכרים והכסות (קפג). אם לצורך שבת — מותר, ואם לצורך מוצאי-שבת — אסור (קפד).

עפ. מותר להסיר את כלי הסעודה מן השולחן גם אחרי הסעודה השלישית בשבת, כדי שחזרר יראה נקי ומסודר או כדי שלא יימשכו אליו חרקים (קפה). ומאחר שמותר להוציא את כלי-הסעודה למטבח, לית לן בה אם יניחם שם באופן מסודר (וכמוכן שעליו להיזהר שלא לעבור על איסור ברירה, וכמוכאז לעיל פרק יב סעיף כג). כך שבמוצאי-שבת יוכל להדחום מיד (קפז). אבל אסור להסיר את כלי-הסעודה ברגעים האחרונים של השבת, שכבר אינו צריך בו ביום את החדר מסודר, או אפילו באמצע היום, אם בדעתו לצאת את החדר ולא להיכנס אליו עד מוצאי-שבת (קפז).

פ. מותר להדליק נרות ביו"ט סמוך לחשיכה, כדי ליהנות מהם עוד לפני השקיעה, גם אם עיקר כוונתו הוא לצורך חול או יו"ט שני, והוא שיצטרך לשבת בחושך באותה שעה, אם לא יעשה כן (קפח). אבל אסור להכין נרות בפמותות כדי להדליקם בלילה (קפח).

פא. כל דבר שאין בעשייתו משום טירחה, וגם רגילים לעשותו מבלי לחשוב על התועלת שבעשייתו, מותר לעשותו בשבת, גם אם תצא מעשייתו זו תועלת לימות החול, ובלבד שלא יאמר במפורש, שהוא מכין לימות החול (קצ).

הביתה; מותר להחזיר ספר למקומו בארון-הספרים אחרי גמר הלימוד (וראה לעיל סעיף יב); ביו"ט של סוכות מותר להחזיר את ארבעת המינים למים אחרי נטילתו הגם שתצא לו תועלת מזה, שהם לא יכמשו (קצא) ויהיו ראויים לו

5

למחרת; מותר להחזיר למקרר את המאכלים שנשארו בגמר הארוחה (קצב):
 מותר לשרות במים כלים ששייריאוכל יידבקו לדפנות הכלי, אם לא
 יעשה כן בשבת (קצב) (ואם כבר נדבקו שאריות התבשיל לדפנות הכלי
 ויבשו, אסור לשרותם במים בשבת, מכיון ששריה זו אינה באה אלא להקל על
 ניקוי הכלי במוצאי היום) (קצב); מותר אדם לצאת מביתו בשבת אחרי־הצהריים,
 אפילו ביום שרב, ולקחת עמו אפודה (במקום שיש עירוב) כדי ללבושה בערב
 בהיותו בדרך (קצב). אבל טוב שלא יאמר שלוקח אותה בשביל הערב (קצב):
 מותר לצאת מביתו, אפילו סמוך לחשיכה, ומפתח ביתו בכיסו (במקום שיש
 עירוב), כדי שיוכל להיכנס לביתו במוצאי־שבת (קצב).

פב. כל דבר שאין בעשייתו משום טירחה, וקיימת אפשרות לעשותו בשבת
 בהיתר, מותר לעשותו בשבת, גם אם בדעתו לצורך החול (קצב).

ולכן מותר ללכת בשבת עד קצה גבול־התחום (אלפיים אמה מן הבית
 האחרון של העיר או מסוף גבול עירוב מקומו) ולהמתין שם עד מוצאי־השבת
 כדי לצאת אל מחוץ לתחום, להתעסק שם בדבר המותר לעשותו בשבת, אף
 שבשבת עצמה אסור ללכת לשם משום איסור תחומים, וראה להלן פרק כט
 סעיף יא.

פג. עושה אדם לצורך החול דבר שאין בו טרחה, אשר אם לא יעשהו עכשיו —
 לא יוכל עוד לעשותו בחול ויבוא לידי הפסד (קצט).

ולכן, מפר אדם נדרי אשתו בשבת, גם אם אין בהפרה משום צורך השבת
 (כיון שאם לא יפר אותו היום, לא יוכל עוד להפר) (ר), ויאמר לה „טלי ואכלי“,
 ואל יאמר לה „מופר ליכי“ (רא); מדיח אדם בשר שהיום השלישי לשחיטתו
 חל בשבת, והוא שכח למולחו או להדיחו מבעוד יום, אם אמנם אין נכרי
 במקום שיוכל להדיחו, כדי שלא ייאסר הבשר לבישול (רב) (וראה לעיל פרק
 יא סעיף ה) (ג); מטלטל אדם כלי שמלאכתו להיתר כדי שלא ייגנב או שלא
 יישבר, גם אם אינו צריך לו בו ביום כי אם למחר (ד); מכניס אדם לביתו
 בגדים הנמצאים בחצר או בגווטרה, אם קיים חשש שהגשם ירטיבם, ולא
 יוכל ללבושם במוצאי־שבת (רה).

פד. מותר ללמוד בשבת גם דברים (ר) שצריך להם ליום המחרת, ואין בזה
 משום איסור הכנה (רז).

(רו) ומסתפק הגרש"ז אויערבך שליט"א, אם מותר לעשות כן גם בלימודי חול במי שאין
 כוונתו בשביל לדעת, אלא רק כדי להצליח בבחינה שתייערך ביום חול, ועיין לעיל הערה קסט.

6

אגרות אורח חיים משה

(ד) כלים מלוכלכים מסעודת שבת האם מותר
 להניחם במדיח הכלים (דישואשער) לרחצם לאחר
 השבת, וכן האם מותר לסדרם כפי שצריך להדחתם.
 תשובה: מותר ואין בזה משום הכנה שבשביל היום
 טוב לאנשי הבית שלא יתראו בבית במקום שבאים
 לשם כלים מלוכלכים וטוב יותר להניחם שם מלכסותם.
 אבל לסדרם בכוננה אסור מצד הכנה ולפעמים גם משום
 בורר ובלא כוונה אלא שמתחלה לסלק מעל השלחן
 היה נקל לסלק גדולים עם גדולים וקטנים עם קטנים
 מותר.

תשובות

7

ולהדיח כלים המיוחדים לשימוש בשבת,
 לצורך שבת הבאה, יש⁴ אוסרים ויש⁵ מתירים.

ומותר⁶ לשרות כלים במים אחר הוצאת
 התבשיל ממנו כדי שלא ידבק שארית המאכל
 בדופני הכלי, אמנם אם כבר נדבק שארית
 המאכל בדופני הכלי אסור לשרות הכלי במים
 בשבת כיון ששריה זו באה להקל על ניקוי
 הכלי לאחר שבת. ואם מניח את הכלי בכיור
 כהרגלו, מותר⁷ ליטול ידיו וכדו' ע"ג הכלי אף
 שמכוון גם בשביל שריית הכלי במים. (ובענין
 שטיפת כלים ע"י נכרי - עיין סי' רע"ו אות
 ד' וסי' ש"ה אות ג').

פסקי

הדחת כלים לצורך שבת כשיש לו
 אחרים נקיים, ועוד פרטי דינים בזה

א. סעי' ו', שו"ע: מדיחים כלים לצורך היום
 כגון שנשאר לו עדיין סעודה לאכול. יש'¹
 הכותבים שמסתימת הפוסקים משמע שאף אם
 יש לו כלים אחרים נקיים מותר להדיח את מה
 שכבר השתמש ע"מ להשתמש בהם שוב לצורך
 שבת, כיון שאינו טורח לצורך חול ואף שיצמח
 לו טובה שלא יהא לו הרבה כלים לשטוף
 בימות החול, ויש² אוסרים. ומ"מ אם נתרכה
 כלים מלוכלכים שמאוסים עליו, ומדיח אותם
 כדי שהבית יהיה נאה יותר לכבוד שבת מותר³
 אף שאין צריך אותם להשתמשותו.

3: Arranging and setting dirty dishes in a dishwasher

Arranging and setting dirty dishes in a dishwasher to save time later is Hachono.⁴⁵⁵ (Also see SECTION THREE, Borer, Chapter V; 33/f)

4: Making beds, setting chairs and tables

Making beds, setting chairs and tables for the following evening is Hachono.⁴⁵⁶ Similarly, setting up, arranging tables, chairs etc. for a "Sheva-Brochos", Bar Mitzvah, etc. to be held that evening (e.g. "Motzai Shabbos") or the following day is forbidden under Hachono.⁴⁵⁷

5: Rolling ("Misching") the Sefer Torah scroll

The Shammash (beadle) or Gabbai (sexton) of a Shul may not roll and unroll ("Misch") a Sefer Torah on Shabbos to a specific Parsha (Torah portion) to prepare it for the correct weekday Torah reading.⁴⁵⁸ (However, "Misching" can be permitted if the Shammash reads some words from the Torah scroll after reaching the correct place).⁴⁵⁹

6: Changing shirts and other clothes for the Nine Days

One may not change shirts and other clothes on Shabbos for the purpose of preparing them for permissible wearing during the "Nine Days".⁴⁶⁰

(Freshly laundered clothing may not be worn during the mourning period commemorating the destruction of the Bais Hamikdash.⁴⁶¹ In order to remove the garment's freshness (and thereby permit a regular change of clothes during the Nine Days), many people have the custom of repeatedly wearing and changing many items of freshly laundered clothes for a brief time on the day before the commencement of the Nine Days. However, doing this on the Shabbos before the Nine Days is forbidden because of Hachono).⁴⁶²

7: Folding a Shabbos Tallis to put it away

During Shabbos, one should not fold and put away a Shabbos Tallis that will no longer be needed on Shabbos, even if one does not fold it on its original folds.⁴⁶³ (However, merely folding or rolling up the Tallis in a temporary manner to set it neatly aside, or in order to fit it into the Tallis bag to prevent further

2: Returning a container of ice cream to a freezer

One may return ice cream to the freezer (even if it will no longer be used on Shabbos) because ice cream is highly perishable and will be ruined if left out for very long. (This particular example is also permitted under the principle of "commonplace activities" cited above)⁴⁸²

3: Bringing a chair in from the rain

One may bring a chair (or similar light piece of furniture) indoors to protect it from the rain even if the chair will definitely not be needed on Shabbos.⁴⁸³

4: Bringing clothing indoors

One may bring in a garment or other laundry (that were already dry before Shabbos) from an outdoor (Eruv-enclosed) clothes-line to prevent them from becoming wet in a coming rainshower, even if they are not needed on Shabbos.⁴⁸⁴ (However, this is only true if there are not very many garments. Bringing in a large load of clothes would be considered "Tircha" and forbidden, see E/b-2 earlier).

5: Folding a Tallis temporarily to prevent it from wrinkling

One may fold or roll up his Tallis in a temporary manner to set it neatly aside, or in order to fit it neatly into the Tallis bag to prevent it from becoming wrinkled any further. This is not Hachono because folding the Tallis in this manner is merely a temporary measure meant to keep the material from wrinkling before it can be properly folded after Shabbos. As explained earlier, non-strenuous activities done solely to avoid a loss are not considered Hachono.

However, folding the Tallis is only permitted if it is not being folded on its original folds (see SECTION THREE, Makeh B'Patish, Chapter IV;F and Chapter III; J).

6: Soaking dishes to prevent food residue from hardening

According to some Poskim, one may put used pots and dishes into a tub of water to soak, so as to prevent the food-residue from drying and adhering to the dishes (making later washing more difficult), because this constitutes a type of

loss-preventive measure.⁴⁸⁵ (However, other Poskim seriously question this ruling, and consider this a true example of forbidden Hachono.)^{485a}

A more acceptable alternative is to put the dirty dishes into an empty tub in the sink, then to wash his hands and otherwise use the sink as needed during the course of Shabbos (thereby incidentally filling the tub with water and soaking the dishes). This kind of arrangement does not bear any semblance of Hachono at all because no special effort was expended for the soaking.⁴⁸⁶

i) Preparing for both Shabbos and post-Shabbos needs

Any preparation is permitted if it addresses a present Shabbos or Yom Tov need, even if the act also serves as a post-Shabbos or Yom Tov preparation as well. The following are some common examples:

1: Clearing off a table

One may clear off a table of dirty dishes if the table is needed for any purpose (e.g. to learn from a Sefer) or the messy appearance of the room is genuinely disturbing.⁴⁸⁷

2: Tidying up the room

One may tidy up (moderately) a room just before the end of Shabbos if the present disorderly appearance of the room is unpleasant.⁴⁸⁸ (Note: strenuous activities, such as rearranging heavy furniture or other laborious chores are categorically forbidden on Shabbos and Yom Tov under the prohibition of Tircha., see E/b-2 above)⁴⁸⁹

3: Making beds

Beds may be made on Shabbos and Yom Tov day (even if they will not be slept in until after Shabbos etc.) if this is done to tidy up the room and give it a pleasant appearance.⁴⁹⁰

